

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА НАЦІОНАЛЬНОГО, МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ТА
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ
ЖІНКАМИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 10-483з група
Спеціальності: 293 «Міжнародне право»
Освітньо-професійної програми
«Міжнародне право»
Бакланова Наталія Сергіївна

Керівник к.ю.н., доц. Гладенко О. М.

Рецензент д.ю.н., проф. Шкута О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Торгівля жінками як соціально-правове явище.....	6
1.1. Поняття, ознаки та основні форми торгівлі жінками.....	6
1.2. Причини та фактори, що зумовлюють торгівлю жінками.....	12
РОЗДІЛ 2. Правові механізми боротьби з торгівлею жінками в Україні.....	20
2.1. Міжнародно-правові стандарти протидії торгівлі жінками.....	20
2.2. Нормативно-правова база та інституційний механізм запобігання і протидії торгівлі жінками.....	24
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження правового механізму боротьби із торгівлею жінками зумовлена її зростаючим транснаціональним характером та глобальними масштабами, що визнається міжнародними організаціями, такими як ООН та Міжнародна організація праці, адже торгівля людьми, зокрема жінками та дітьми, є однією з найсерйозніших соціальних проблем сучасності, що підтверджується також статистичними даними та аналітичними звітами, які фіксують значні масштаби цього явища та його наслідки для жертв і суспільства в цілому. Особливу гостроту ця проблема набуває в умовах воєнних конфліктів та економічних криз, що створюють додаткові ризики для вразливих груп населення.

Крім того, важливість вивчення правового механізму боротьби із торгівлею жінками обумовлена необхідністю постійного вдосконалення законодавства та правозастосовної практики як на міжнародному, так і на національному рівнях. Існуючі міжнародні конвенції, такі як Протокол ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Конвенції МОП про примусову працю, а також Конвенції Ради Європи та Директиви ЄС, створюють основу для боротьби з цим злочином. Водночас, національне законодавство України, зокрема Кримінальний кодекс України та низка постанов Кабінету Міністрів, потребує постійного аналізу та адаптації до сучасних викликів, щоб ефективно протидіяти торгівлі жінками та забезпечувати захист постраждалих.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано в контексті наукових досліджень відповідно до Стратегія розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр. (затверджено Постановою загальних борів НАПрН України від 26.03.21 р. від 12-21), тематики науково-дослідної роботи кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної

діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету «Теоретичні та практичні проблеми розвитку окремих галузей права» (номер державної реєстрації – 0124U002381). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ № 43 від 14.05.2025 р.).

Аналіз останніх досліджень. Сучасні дослідження підкреслюють зростаючу увагу до проблеми торгівлі людьми, її транснаціонального характеру та необхідності протидії цьому явищу, що розглядається як соціальна проблема сучасності (Кісіль З.Р.). Наукові праці аналізують проблемні питання протидії торгівлі людьми (Гриньків О.О.), актуальні проблеми протидії торгівлі людьми в Україні та країнах снд: порівняльно-правовий аспект (Скрябін О.М.), а також основні поняття та види експлуатації, пов'язані з торгівлею людьми (Кулава К.). Дослідження також зосереджені на міжнародних документах, таких як Протокол ООН про попередження і припинення торгівлі людьми, та національному законодавстві, зокрема Законі України «Про протидію торгівлі людьми», що свідчить про комплексний підхід до вивчення цієї проблеми (Лугіна Н.А., Василичук Ю.О.).

Мета дослідження — проаналізувати правовий механізм боротьби із торгівлею жінками в Україні, визначити його основні складові, виявити прогалини у нормативно-правовому регулюванні та правозастосовній практиці, а також сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення відповідно до міжнародно-правових стандартів.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- 1) розкрити поняття, форми та причини торгівлі жінками;
- 2) проаналізувати міжнародно-правові акти у сфері протидії торгівлі людьми;
- 3) дослідити нормативно-правову базу України щодо боротьби із торгівлею жінками;

- 4) виявити проблеми реалізації законодавства у сфері протидії торгівлі жінками;
- 5) охарактеризувати діяльність державних органів та інституцій, що беруть участь у протидії торгівлі людьми;
- 6) вивчити механізми ідентифікації, захисту і реабілітації постраждалих жінок;
- 7) проаналізувати судову практику щодо справ про торгівлю жінками;
- 8) розробити пропозиції щодо вдосконалення правового механізму боротьби із торгівлею жінками.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері протидії торгівлі жінками в Україні.

Предметом дослідження є правовий механізм боротьби із торгівлею жінками, що включає норми національного та міжнародного права, інституційні механізми, форми й методи захисту прав жінок, які стали жертвами торгівлі людьми.

Методи дослідження. У процесі роботи використано: системно-структурний метод — для комплексного аналізу правового механізму протидії торгівлі жінками; порівняльно-правовий метод — для дослідження міжнародного досвіду та порівняння його з українською практикою; історико-правовий метод — для вивчення розвитку правового регулювання торгівлі людьми; аналіз і синтез — для обґрунтування висновків і формування пропозицій; емпіричний метод — при аналізі судової практики, статистичних даних та офіційних звітів; доктринальний метод — для дослідження наукових підходів до проблеми торгівлі жінками.

Структура роботи зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТОРГІВЛЯ ЖІНКАМИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

1.1. Поняття, ознаки та основні форми торгівлі жінками

Торгівля жінками є однією з найнебезпечніших форм сучасного рабства, яка порушує основоположні права людини, зокрема право на свободу, безпеку, гідність, тілесну недоторканність та захист від насильства, вона має транснаціональний характер і є однією з найбільш прибуткових форм організованої злочинності у світі, поступаючись лише торгівлі наркотиками та зброєю (рис. 1).

Рис.1. Торговля людьми – підсумки 2024 р. (за даними Східного міжрегіонального управління Державної служби України з питань праці <https://smu.dsp.gov.ua/news/inspektsiia-pratsi-informuie-torhivlia-liudmy-pidsumky-2024-roku/>)

Як зауважує З.Р. Кісіль «слід констатувати, що світова спільнота досі не виробила єдиного підходу до вирішення цієї глобальної проблеми, відсутня міждержавна стратегія співпраці щодо захисту прав потерпілих, потребують координації програми і алгоритми екстрадиції винуватців жертв торгівлі людьми, незначною є штатна чисельність структурних підрозділів міграційних служб, до компетенції яких належить протидія «живим товаром» та надання правової і психологічної допомоги жертвам потерпілим від цього злочину» [3, с. 191].

Зокрема, поняття «торгівля жінками» розкривається у ряді міжнародних документів. Ключовим є Протокол до Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності про попередження і придушення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми (Палермський протокол, 2000 р.). Згідно з ним, торгівля людьми означає: «"торгівля людьми" означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів» [1].

З огляду на міжнародне законодавство, українська правова доктрина та національне законодавство також визначають торгівлю людьми як складне соціально-правове явище. Зокрема, у Законі України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739-VI, що є основоположним актом у цій сфері, поняття торгівлі людьми охоплює «здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так

само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином» [2].

У контексті вищенаведеного аналізу та з урахуванням міжнародних і національних правових актів, а також наукових доробок, під торгівлею людьми слід розуміти цілеспрямовану, протиправну діяльність, що полягає у здійсненні вербування, переміщення, приховування, передачі або одержання людини, здебільшого жінок та дітей, із застосуванням обману, шахрайства, шантажу, зловживання довірою чи вразливим станом особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з метою її подальшої експлуатації у будь-якій формі – сексуальній, трудовій, примусовій вагітності, жебрацтві, залученні до злочинної діяльності чи вилученні органів, що призводить до порушення основоположних прав і свобод людини, її гідності та безпеки.

Важливою ознакою торгівлі жінками є її прихований характер та організованість, адже злочинці використовують різноманітні методи, щоб приховати свою діяльність, включаючи підробку документів, використання складних фінансових схем та мереж посередників. Це ускладнює виявлення злочинів та притягнення винних до відповідальності.

Сучасні шляхи транскордонної торгівлі жінками є відображенням глобальних економічних диспропорцій, соціальної вразливості населення та ефективності або, навпаки, вразливості прикордонного контролю та правоохоронних систем. Як зазначають дослідники, «торгівля «живим товаром», будучи доволі прибутковою протиправною

діяльністю, відбувається майже в кожній країні світу» [5, с. 121], що свідчить про наявність численних маршрутів, які з'єднують країни походження, транзиту та призначення. Транскордонні маршрути торгівлі жінками формуються, як правило, за принципом руху від країн з низьким рівнем економічного розвитку, високим рівнем безробіття та соціальної незахищеності до країн з вищим рівнем життя та розвинутою інфраструктурою, де існує попит на дешеву працю або сексуальні послуги. У зв'язку з цим виділяють три основні категорії країн, задіяних у процесі торгівлі людьми: країни-постачальниці, країни транзиту, країни надходження [5, с. 103]. Наприклад, шлях «Україна/Молдова – Польща/Чехія – Німеччина/Італія/Іспанія» – є одним із найактивніших, особливо для жінок зі східноєвропейських країн, які шукають кращої долі або роботи, часто стають жертвами обману та шахрайства, оскільки їм пропонують нібито легальне працевлаштування (наприклад, у сільському господарстві, сфері обслуговування, догляді за людьми) з високою оплатою праці. Після перетину кордону (найчастіше через Польщу або Чехію, як країни транзиту) їхні документи вилучаються, а самі вони потрапляють у повну залежність від торговців, змушені займатися проституцією або примусовою працею. У 2022-2023 роках, через повномасштабну агресію росії проти України, значно зросла вразливість українських жінок, які шукають притулок у європейських країнах, до ризиків торгівлі людьми, оскільки збільшення міграційних потоків створює сприятливі умови для злочинних угруповань, які використовують уразливий стан жінок та дітей для їхньої експлуатації.

Відповідно, протидія торгівлі людьми вимагає не лише правових, а й соціальних, економічних та освітніх заходів, адже необхідно вдосконалювати механізми виявлення, розслідування та покарання за такі злочини, а також посилювати превентивну роботу, спрямовану на підвищення обізнаності населення про ризики та форми експлуатації.

Найпоширенішими формами експлуатації жертв торгівлі людьми є «рабство або звичаї, подібні до рабства; торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації; торгівля людьми з метою використання у порнобізнесі; торгівля людьми з метою трудової експлуатації (примусова праця); торгівля людьми з метою використання у жебракуванні; торгівля людьми з метою вилучення органів; торгівля людьми з метою використання у збройних конфліктах; торгівля людьми з метою втягнення у злочинну діяльність; проведення дослідів над людиною без її згоди; примусова вагітність; усиновлення/ удочеріння з метою наживи» [8].

Розкриємо форми, які найчастіше зустрічаються саме під час торгівлі жінками:

1. Сексуальна експлуатація в ході якої жінок обманом або примусом залучають до заняття проституцією, порнобізнесу або інших форм сексуальної експлуатації. Жертви часто перебувають у повній залежності від торговців, піддаються фізичному та психологічному насильству, позбавлені свободи пересування та зв'язку із зовнішнім світом. Ця проблема набуває особливої гостроти в умовах сучасних конфліктів, коли жінки стають особливо вразливими до вербування з метою сексуальної експлуатації. На думку К.Кулави «Від цього злочину найбільше страждають молоді жінки, неповнолітні дівчата, а часом і діти (саме вони становлять головну групу ризику). Злочинці отримують надприбутки саме від використання жінок та дівчат на глобальному ринку сексуальних послуг» [7, с.185].

2. Примусова праця зумовлює, що жінки стають жертвами трудової експлуатації у різних сферах: сільське господарство, будівництво, виробництво, домашня праця, сфера послуг. Їх змушують працювати понаднормово, у небезпечних умовах, без належної оплати або зовсім без неї, утримуючи у неволі, нерідко вилучаються документи, що посвідчують особу, щоб унеможливити втечу та звернутися за

допомогою. Дослідження показують, що трудова експлуатація є значною складовою загального обсягу торгівлі людьми, охоплюючи широкий спектр галузей. Як зауважує О.М. Скрябін «людей експлуатують переважно в таких сферах, як будівництво, каменоломні, лісоповали, прокладка залізничних шляхів, сільське господарство, нелегальний вилов риби, підпільні майстерні з пошиття одягу і переробка харчової продукції» [6, с. 101].

3. Використання в жебрацтві передбачає примус жінок (часто з дітьми) до жебракування, збір коштів, які повністю або частково вилучаються торговцями. Жертви часто піддаються каліцтву або їм створюють видимість важких захворювань, щоб викликати співчуття та збільшити прибуток. Так, за даними Східного міжрегіонального управління Державної служби України з питань праці у 2024 р. було відмічено 7 випадків торгівлі людьми з метою примушування до жебрацтва [8].

4. Примусова вагітність та використання в незаконній трансплантації органів – є особливо цинічними та небезпечними, оскільки безпосередньо загрожують життю та здоров'ю жінок. Примусова вагітність може бути використана для подальшого продажу дітей або для задоволення інших злочинних цілей, а вилучення органів є вкрай небезпечною операцією, що може призвести до смерті або інвалідності жертви. На думку О.М. Скрябіна «Серед відомих випадків торгівлі людськими органами торгівля нирками найпоширеніша, оскільки на них існує високий попит (трансплантувати нирку простіше порівняно з іншими людськими органами)» [6,с. 101].

Залучення до злочинної діяльності. Жінок можуть примушувати до участі у наркотрафіку, контрабанді, шахрайстві, виготовленні порнографічної продукції та інших злочинах. У таких випадках жертви не тільки експлуатуються, а й самі стають об'єктами кримінального переслідування, що ускладнює їхній шлях до звільнення та реабілітації.

Варто зазначити, що торгівля людьми, зокрема жінками, не обмежується лише перетином кордонів, адже значна частина випадків торгівлі людьми відбувається всередині країни, де жертви переміщуються з однієї області до іншої або навіть у межах одного населеного пункту, що залишається менш помітним, проте не менш руйнівним для життя та гідності жертв.

Таким чином, торгівля жінками є багатограним і надзвичайно небезпечним явищем, що має глибокі соціальні, економічні та правові корені. Її подолання вимагає комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавства, посилення правоохоронної діяльності, розширення міжнародної співпраці, а також системну роботу з попередження, виявлення жертв, їхнього захисту та реінтеграції у суспільство.

1.2. Причини та фактори, що зумовлюють торгівлю жінками

Торгівля жінками є складним і багатофакторним явищем, яке виникає в результаті поєднання структурних, соціально-економічних, правових, культурних та особистісних чинників. Її поширення має як глобальні, так і локальні передумови, що обумовлює необхідність системного аналізу причин і чинників, які сприяють залученню жінок до систем експлуатації.

У науковій літературі причини торгівлі жінками умовно поділяють на макро-, мезо- та мікрорівні. На макрорівні домінують глобальні соціально-економічні тенденції, на мезорівні – особливості правової, культурної та інституційної системи окремої держави, а на мікрорівні – індивідуальні характеристики та життєві обставини потенційних жертв.

Науковці, аналізуючи сутність торгівлі людьми, наголошують на її соціально-економічному підґрунті. Сучасна форма торгівлі людьми є

наслідком неврегульованої міграції, де головна мета – накопичення коштів та забезпечення підтримки матеріально залежних осіб шляхом працевлаштування [3], це підкреслює глибокі корені проблеми, що сягають економічної нерівності, соціальної вразливості та прогалин у системі соціального захисту. Зокрема, соціально-економічна природа торгівлі людьми пов'язана з технологічним прогресом, економічною глобалізацією, трудовою мобільністю та економічними змінами, ескалацією злочинності, корупції та бідності, особливо жіночої, сегрегацією на ринку праці, обмеженим доступом численних груп населення до ефективного працевлаштування, освіти, соціального захисту.

Як зауважують Н.А. Лугіна та Ю.О. Василичук «До внутрішніх чинників належать:

- соціальна нерівність;
- насильство в сім'ї та інші прояви гендерної нерівності;
- девіантна поведінка членів сім'ї (уживання алкоголю, наркотичних речовин тощо);
- викривлення моральних цінностей і відсутність духовних принципів певної частини населення;
- привабливість кращого життя за кордоном і погана обізнаність громадян України щодо можливостей працевлаштування й перебування за кордоном і їх наслідків тощо;
- низькі заробітки більшої частини населення, загальне зниження життєвого рівня та матеріальна незабезпеченість;
- нестача робочих місць, безробіття, особливо серед молоді;
- активізація діяльності міжнародних злочинних угруповань; корумпованість представників різних гілок влади.

До зовнішніх чинників торгівлі людьми належать такі:

- спрощення можливостей для подорожування;

- лояльність законодавства до заняття проституцією в багатьох країнах світу;
- попит на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо дітей; попит на працю в галузях, де основна частина населення не бажає працювати через низку причин, зокрема небезпечні умови праці, тощо» [4, с. 464].

До основних детермінант, які сприяють торгівлі жінками, належать комплекс взаємопов'язаних соціально-економічних чинників, що створюють сприятливе підґрунтя для злочинної діяльності. До цих чинників передусім відносяться низький рівень життя, масове безробіття, особливо серед жінок у сільських регіонах, а також глибока соціальна нерівність. Ці обставини формують середовище підвищеної вразливості, в якому жінки, прагнучи покращити своє матеріальне становище та забезпечити майбутнє для себе та своїх родин, змушені шукати будь-які можливості для працевлаштування, нерідко поза межами країни походження.

Згідно з дослідженнями Міжнародної організації праці (МОП), жінки у багатьох країнах стикаються з системною дискримінацією на ринку праці, що істотно обмежує їхні можливості для гідного працевлаштування та змушує погоджуватись на ризиковані та небезпечні пропозиції щодо роботи за кордоном. У доповіді МОП «Оцінка глобальних прибутків від примусової праці» за 2014 рік, яка стала одним із ключових досліджень у цій сфері, зазначається, що «примусова праця та торгівля людьми генерують щорічні незаконні прибутки у розмірі 150 мільярдів доларів США, причому дві третини цієї суми, або 99 мільярдів доларів, припадають на комерційну сексуальну експлуатацію» [9]. Це підкреслює, що значна частина цих прибутків генерується саме за рахунок експлуатації жінок, що є прямим наслідком їхньої економічної вразливості та дискримінації. Брак

можливостей для реалізації професійного потенціалу та належного економічного забезпечення змушує багатьох жінок шукати альтернативні джерела доходу, часто за межами країни, де вони стають вразливими до шахрайських схем та примусової праці.

Особливо гостро проблема бідності та відсутності економічних перспектив проявляється у регіонах з високим рівнем безробіття, що створює так звані «зони постачання» для торговців людьми. Як підкреслюється у науковій літературі, соціально-економічна природа торгівлі людьми пов'язана з технологічним прогресом, економічною глобалізацією, трудовою мобільністю та економічними змінами, ескалацією злочинності, корупції та бідності, особливо жіночої, сегрегацією на ринку праці, обмеженим доступом численних груп населення до ефективного працевлаштування, освіти, соціального захисту [3]. Це свідчить про те, що не лише бідність сама по собі, а й її структурні причини, такі як сегрегація на ринку праці та обмежений доступ до освіти, є потужними факторами, що штовхають жінок у пастку торгівлі людьми.

Аналіз світових тенденцій свідчить про прямий зв'язок між економічною кризою та зростанням масштабів торгівлі людьми. Наприклад, Міжнародний валютний фонд (МВФ) у своїх звітах неодноразово вказував на те, що економічна нестабільність та наслідки глобальних криз посилюють вразливість населення до експлуатації. Так, у доповіді МВФ «World Economic Outlook: War in Ukraine and the Global Economy» (2022 р.) підкреслюється, що конфлікти та економічні шоки призводять до вимушеної міграції та зростання вразливості до торгівлі людьми [10]. Ця закономірність особливо помітна в країнах, що переживають збройні конфлікти або значні економічні трансформації, де жінки часто втрачають свої джерела доходу та соціальні зв'язки, що робить їх легкою мішенню для злочинних угруповань.

Додатковою детермінантою є гендерна нерівність та патріархальні традиції, які у деяких суспільствах обмежують можливості жінок, роблячи їх більш залежними від чоловіків або примушуючи шукати шляхи для самостійного забезпечення. У доповіді Управління ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) «Global Report on Trafficking in Persons» (2022 р.) зазначається, що жінки та дівчата становлять близько 79% усіх виявлених жертв торгівлі людьми, причому більшість із них експлуатуються з метою сексуальної експлуатації [11]. Це підкреслює, що гендерний вимір є ключовим у розумінні феномену торгівлі жінками, оскільки він визначає специфічні вразливості та форми експлуатації, яким піддаються жінки.

Таким чином, низький рівень життя, високе безробіття, дискримінація на ринку праці та соціальна нерівність, посилені наслідками економічних криз та гендерною нерівністю, створюють комплексну систему чинників, що детермінують торгівлю жінками. Розуміння цих взаємозв'язків є критично важливим для розробки ефективних стратегій протидії цьому злочину, які мають включати не лише правові та правоохоронні заходи, а й системні соціально-економічні перетворення, спрямовані на підвищення життєвого рівня населення та забезпечення рівних можливостей для всіх.

У країнах з недостатньо розвиненою правовою системою або нестабільною політичною ситуацією жінки особливо вразливі до торгівлі, адже недосконалість законодавства, недостатня ефективність правоохоронних органів, низький рівень виявлення і притягнення винних до відповідальності створюють умови для безкарності злочинців. Крім того, корупція у державних структурах значною мірою сприяє зростанню нелегального бізнесу, пов'язаного з торгівлею людьми. Окрему загрозу становить воєнна агресія, внутрішні конфлікти або окупація територій. У таких умовах різко зростає кількість внутрішньо

переміщених осіб, зокрема жінок, які змушені покидати свої домівки та залишаються без соціального захисту.

Слід також зауважити, що глобалізаційні процеси та лібералізація режимів перетину кордонів відіграють надзвичайно важливу роль у поширенні торгівлі жінками, створюючи нові можливості для злочинних угруповань та полегшуючи незаконне переміщення осіб через державні межі, що фактори, поєднані з економічними диспропорціями між країнами, формують потужний механізм, що живить транснаціональний тіньовий ринок «живого товару».

Сучасний світ характеризується високою мобільністю населення, що обумовлена як економічними, так і соціальними причинами. Завдяки спрощенню візових процедур, розвитку транспортної інфраструктури та доступності інформації про потенційні можливості за кордоном, люди легше наважуються на міграцію. Однак, ця ж мобільність створює умови для експлуатації. Як зазначається у дослідженні, сучасна форма торгівлі людьми є наслідком неврегульованої міграції, головна мета якої – накопичення коштів та забезпечення підтримки матеріально залежних осіб шляхом працевлаштування [3], що підкреслює те, що прагнення до економічної стабільності, яке є природним для кожної людини, стає об'єктом маніпуляцій з боку торговців людьми.

Попит на дешеву робочу силу і секс-послуги в економічно розвинених державах породжує стійкий тіньовий ринок, який активно підтримується транснаціональними злочинними угрупованнями. Цей попит виникає через кілька причин: нестача робочої сили в певних секторах; зростання попиту на секс-послуги; економія витрат.

Міжнародна організація праці (МОП) у своєму звіті «Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage» за 2022 рік підкреслює, що «примусова праця в приватному секторі є домінуючою формою примусової праці, на яку припадає 86% усіх

випадків» [12], при цьому значна частка жертв – це жінки. У тому ж звіті зазначається, що «з 27.6 мільйона людей, які перебували в ситуації примусової праці у 2021 році, 17.3 мільйона були експлуатовані в приватному секторі, а 6.3 мільйона — у примусових шлюбах, причому більшість жертв – жінки та дівчата» [12]. Це свідчить про те, що економічний попит є рушійною силою торгівлі людьми, а транснаціональні злочинні угруповання ефективно використовують існуючі прогалини у законодавстві та прикордонному контролі для задоволення цього попиту.

Управління ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) у своїх доповідях також постійно наголошує на зв'язку між глобалізацією та зростанням торгівлі людьми. У доповіді «Global Report on Trafficking in Persons» (2022 р.) підкреслюється, що транснаціональні злочинні угруповання адаптуються до нових технологій та змін у глобальному середовищі, що дозволяє їм розширювати свої мережі та охоплювати все більше жертв [11]. Звіт показує, що значна частина виявлених жертв, особливо жінок, є іноземними громадянами, які були переміщені через кордони.

Таким чином, глобалізація та лібералізація режимів перетину кордонів, хоч і мають багато позитивних аспектів, одночасно створюють сприятливі умови для транснаціональної злочинності, зокрема для торгівлі жінками. Високий попит на дешеву робочу силу та секс-послуги в розвинених країнах, у поєднанні з низьким рівнем життя та відсутністю перспектив у країнах походження, формує стійкий «ланцюжок поставок», який активно експлуатується злочинними мережами. Протидія цьому явищу вимагає не лише посилення прикордонного контролю та боротьби з організованою злочинністю, а й комплексних заходів, спрямованих на подолання економічної нерівності, підвищення рівня життя населення, а також проведення широких

інформаційних кампаній для підвищення обізнаності про ризики торгівлі людьми.

Отже, торгівля жінками зумовлена комплексом взаємопов'язаних причин, що охоплюють як глобальні соціально-економічні процеси, так і конкретні локальні умови. Ефективна протидія цьому явищу можлива лише за умови міждисциплінарного підходу та усунення системних чинників, що створюють сприятливий ґрунт для експлуатації жінок. Важливим напрямом є не лише вдосконалення правових механізмів, але й соціальна підтримка, просвітницька діяльність та економічне підсилення жінок.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЖІНКАМИ В УКРАЇНІ

2.1. Міжнародно-правові стандарти протидії торгівлі жінками

Міжнародно-правове регулювання протидії торгівлі жінками ґрунтується на засадах всеосяжної поваги до прав людини, фундаментальних принципів гендерної рівності та забезпечення належного захисту жертв експлуатації. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів та транснаціонального характеру цього деструктивного явища, саме міжнародні правові акти становлять консолідовану основу для формування ефективних національних стратегій і законодавства у сфері протидії торгівлі людьми. Ця нормативно-правова база відображає спільне розуміння світовою спільнотою необхідності комплексного та скоординованого реагування на одну з найсерйозніших загроз сучасного суспільства.

Провідним документом у цій сфері, що визначив новий етап у міжнародній боротьбі з торгівлею людьми, є Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, який є доповненням до Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року (так званий Палермський протокол) [1]. У ньому вперше на міжнародному рівні було надано єдине, універсальне та комплексне визначення торгівлі людьми. Це визначення чітко інкорпорує три ключові елементи: акт (вербування, переміщення, укриття, передача, одержання осіб), засоби (застосування погрози силою чи її застосування, інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або вразливістю, або шляхом підкупу у формі платежів чи вигод) та мету (експлуатація в різних формах, зокрема, сексуальна експлуатація,

примусова праця, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, використання в жебрацтві, залучення до злочинної діяльності, використання в збройних конфліктах, трансплантація органів, примусова вагітність) [1]. Важливим нововведенням, що має далекосяжні наслідки для правозастосовної практики, стало положення про незначущість згоди особи, якщо вона була отримана шляхом застосування будь-яких із зазначених засобів обману чи насильства.

Палермський протокол зобов'язує держави-учасниці здійснювати комплексні заходи, що охоплюють чотири основні напрями:

1.Криміналізація (держави повинні криміналізувати всі форми торгівлі людьми у своєму національному законодавстві, забезпечуючи належне покарання для злочинців).

2.Захист (вжиття заходів з метою захисту і допомоги потерпілим, зокрема жінкам, що включає надання притулку, медичної, психологічної та правової допомоги, а також забезпечення їхньої безпеки та конфіденційності).

3. Міжнародне співробітництво (забезпечення ефективного міжнародного співробітництва між правоохоронними органами, судовими інстанціями та іншими відповідними структурами для боротьби з транснаціональними злочинними мережами).

4. Попередження (вжиття заходів попередження торгівлі людьми, включно з просвітницькою діяльністю, проведенням інформаційних кампаній для підвищення обізнаності населення про ризики, а також усуненням гендерної нерівності та інших кореневих причин, що сприяють вразливості до торгівлі людьми).

Окрім Палермського протоколу, значне значення у формуванні міжнародно-правових стандартів протидії торгівлі людьми має діяльність Міжнародної організації праці (МОП). Зокрема, Конвенція № 29 про примусову працю (1930) та Конвенція № 105 про скасування примусової праці (1957) є фундаментальними документами, які

категорично забороняють примусову працю у всіх її проявах та визнають торгівлю людьми, що має на меті трудову експлуатацію, грубим порушенням трудових прав людини [13, 14]. Ці конвенції створюють міжнародні рамки для боротьби з експлуатацією в трудовій сфері. Крім того, прийнята нещодавно Конвенція МОП № 190 про викорінення насильства і домагань у сфері праці (2019) додає нові зобов'язання щодо захисту від гендерно обумовленого насильства та домагань, які часто є невід'ємною частиною експлуатації жертв торгівлі людьми [15].

У сфері захисту прав жінок ключову роль відіграє Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW, 1979) [16]. Стаття 6 цього документа прямо «Держави-сторони вживають усіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо припинення всіх видів торгівлі жінками та використання проституції жінок» [16]. Комітет CEDAW у своїх загальних рекомендаціях, зокрема Загальній рекомендації № 19 щодо насильства стосовно жінок, підкреслює необхідність усунення структурних причин жіночої вразливості, таких як бідність, низький рівень освіти, гендерні стереотипи, та впровадження гендерно чутливих механізмів захисту та допомоги жертвам.

Окремо слід відзначити роль Ради Європи, яка у 2005 році ухвалила Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми (Варшавська конвенція) [17]. Цей документ є одним з найбільш комплексних регіональних інструментів, що передбачає не лише кримінальну відповідальність за торгівлю людьми, але й розгорнуту систему захисту жертв. Конвенція зобов'язує держави надавати жертвам торгівлі людьми право на правову допомогу, тимчасове перебування (так званий «період для роздумів»), реабілітацію, а також уникнення повторної віктимізації та забезпечення безпечного повернення. Ключовим елементом Конвенції є також передбачений механізм моніторингу Групою експертів з питань

протидії торгівлі людьми (GRETA) (ст.36 «Група експертів із заходів стосовно протидії торгівлі людьми здійснює моніторинг за виконанням цієї Конвенції Сторонами» [17], що дозволяє регулярно оцінювати виконання зобов'язань державами-учасницями та надавати конкретні рекомендації щодо покращення ситуації.

Крім того, у рамках Європейського Союзу активно розвивається власна нормативна база, що відображає спільну політику держав-членів у сфері протидії торгівлі людьми. Провідним документом є Директива 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв, яка була прийнята 5 квітня 2011 року [18]. У документі закріплено обов'язок держав-членів не лише карати винних осіб за торгівлю людьми, але й забезпечувати доступ до правосуддя для жертв, право на відшкодування збитків, а також належну медичну, психологічну та соціальну допомогу. Директива також заохочує співпрацю між правоохоронними органами та іншими суб'єктами, що залучені до боротьби з цим явищем.

Усі ці міжнародні та регіональні акти засвідчують, що міжнародне право у сфері протидії торгівлі жінками базується на трьох взаємопов'язаних і невід'ємних складових, які відомі як «3Р»:

I. Протидія (Prosecution) — криміналізація торгівлі людьми та ефективне покарання злочинців. Це передбачає створення потужного правового інструментарію для розслідування, судового переслідування та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні цих злочинів.

II. Захист (Protection) — надання допомоги, реабілітація та відновлення прав постраждалих осіб. Цей компонент включає ідентифікацію жертв, забезпечення їхньої безпеки, надання соціальної, медичної, психологічної та правової підтримки, а також сприяння їхній реінтеграції у суспільство.

III. Попередження (Prevention) — усунення причин та факторів, що сприяють торгівлі жінками. Ця складова охоплює широкий спектр заходів, від підвищення обізнаності населення про ризики торгівлі людьми до реалізації програм, спрямованих на подолання бідності, безробіття, гендерної нерівності та соціальної дискримінації, що роблять жінок вразливими.

Таким чином, міжнародно-правові стандарти є не лише теоретичною основою, а й практичним керівництвом для держав у їхній боротьбі з торгівлею жінками. Їхня ефективна імплементація та постійне вдосконалення на національному рівні є запорукою системної та успішної протидії цьому злочину.

2.2. Нормативно-правова база та інституційний механізм запобігання та протидії торгівлі жінками

В Україні нормативно-правова база у сфері протидії торгівлі жінками є результатом як внутрішнього правотворення, так і системної імплементації міжнародно-правових зобов'язань, зокрема в межах співпраці з Організацією Об'єднаних Націй, Радою Європи та Європейським Союзом. Еволюція в Україні законодавчого забезпечення демонструє поступовий перехід від фрагментарного реагування на окремі прояви торгівлі людьми до створення комплексного механізму запобігання, виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб, а також реабілітації потерпілих. Цей процес відображає усвідомлення Україною торгівлі людьми як багатовекторної проблеми, що вимагає узгоджених дій на всіх рівнях: нормативно-правового регулювання, інституційне забезпечення, роль громадських організацій та міжнародної спільноти.

1. Нормативно-правове регулювання. Ключовим документом, який визначає засади державної політики у цій сфері, є Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739-VI [2]. Цей Закон став значним кроком уперед у національному законодавстві, оскільки він чітко визначає поняття торгівлі людьми, яке повністю відповідає положенням Палермського протоколу [1]. Закон встановлює правовий статус особи, яка постраждала від такого злочину, передбачає її права (наприклад, право на безоплатну медичну, психологічну, правову допомогу, тимчасове проживання, безпеку), а також визначає функції органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та недержавних структур у сфері протидії торгівлі жінками.

У Кримінальному кодексі України торгівля людьми передбачена статтею 149 («торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію» [19]), яка охоплює всі основні форми цього злочину, включаючи вербування, переміщення, передачу, приховування або отримання особи з метою експлуатації (сексуальної, трудової, використання в жебрацтві, примусовій вагітності, вилученні органів тощо) [19]. Суттєві зміни до статті 149 ККУ були внесені у 2018 році Законом України № 2539-VIII «Про внесення зміни до статті 149 Кримінального кодексу України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами». Ці зміни гармонізували національні положення з міжнародним правом, зокрема уточнено поняття експлуатації та способи вчинення злочину, що сприяло більш ефективному судовому переслідуванню та покаранню торговців людьми [20]. Попередні зміни, внесені Законом України від 12 січня

2006 року № 3316-IV, також відображали прагнення до вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми [21].

Крім того, чинне законодавство містить низку підзаконних актів, які деталізують процедури та механізми реалізації державної політики:

1. Порядок встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, затверджений постановою Кабінету Міністрів України, регулює процедуру звернення, розгляду заяв та прийняття рішення про надання відповідного статусу, що є ключовим для отримання комплексної допомоги [22].
2. Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2025 року є стратегічним документом, який визначає пріоритетні напрями державної політики, заходи та очікувані результати у сфері запобігання торгівлі людьми, захисту постраждалих та притягнення винних до відповідальності. Наявність таких програм свідчить про системний підхід до вирішення проблеми [23].
3. Порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, забезпечує координацію дій різних відомств та організацій, що залучені до боротьби з торгівлею людьми, включаючи правоохоронні органи, соціальні служби, медичні установи, громадські організації [21].

Ці нормативно-правові акти спільно визначають процедури виявлення, реєстрації, надання допомоги та реабілітації постраждалим особам, що забезпечує цілісність державної політики у цій сфері та її відповідність міжнародним зобов'язанням.

2. Інституційний механізм. Ефективність протидії торгівлі жінками значною мірою залежить від злагодженої роботи інституційного механізму. У системі державного управління України ключовим координатором політики протидії торгівлі людьми є Міністерство соціальної політики України. Воно здійснює загальну координацію діяльності суб'єктів, веде Єдиний державний реєстр осіб, які отримали статус постраждалих від торгівлі людьми, організовує інформаційні кампанії для підвищення обізнаності населення та активно

співпрацює з міжнародними партнерами з метою обміну досвідом та залучення ресурсів.

На регіональному рівні функціонують місцеві державні адміністрації, які створюють мультидисциплінарні групи, що складаються з фахівців соціальних служб, представників правоохоронних органів, медичних та освітніх установ. Ці групи відповідають за імплементацію державної політики на місцях, виявлення вразливих до експлуатації жінок серед безробітних, внутрішньо переміщених осіб, осіб, які постраждали від домашнього насильства, а також за надання їм первинної допомоги та направлення до відповідних служб.

Правоохоронна функція реалізується Національною поліцією України, зокрема Департаментом боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми. Цей спеціалізований підрозділ здійснює оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення злочинних мереж, ліквідацію каналів торгівлі людьми, проведення досудових розслідувань. Ефективна взаємодія з Інтерполом та Європолем є критично важливою для розслідування транскордонних справ, що підкреслює транснаціональний характер злочину [7].

Важливу роль у механізмі протидії відіграють суди, які розглядають кримінальні справи щодо торгівлі людьми, визначають правовий статус постраждалих осіб та ухвалюють рішення щодо відшкодування шкоди. Проте, як свідчить практика, судове переслідування та притягнення винних до відповідальності все ще стикаються з викликами, пов'язаними зі складністю збору доказів, психологічним станом жертв та міжнародним характером злочинів.

3. Участь громадянського суспільства та міжнародних організацій. Недержавні організації (НДО) виконують критично важливу функцію у системі виявлення, захисту і реінтеграції жінок, які стали жертвами торгівлі людьми. Вони часто є першою інстанцією, до якої звертаються

постраждали, завдяки своїй гнучкості, довірі та здатності надавати допомогу оперативно та конфіденційно. До найбільш активних та визнаних в Україні належать Благодійний фонд «Карітас України», Громадська організація «Ла Страда-Україна», БФ «Право на захист» та інші. Їхня діяльність охоплює широкий спектр послуг: від надання психологічної, правової та соціальної допомоги до ведення гарячих ліній, організації притулків для постраждалих, проведення тренінгів та масштабних просвітницьких кампаній, спрямованих на запобігання торгівлі людьми. Наприклад, одним із пріоритетних напрямів діяльності Громадської організації «Центр Жіночі Перспективи» є «захист прав осіб, потерпілих від торгівлі людьми та надання їм якісних послуг на базі організації, сприяння розширенню необхідних якісних (відповідних міжнародним стандартам) послуг для потерпілих з боку держави, застосуванню міжнародних норм прав людини при розгляді справ по торгівлі людьми» [25].

Підтримка з боку міжнародних партнерів є невід'ємною частиною національної системи протидії торгівлі жінками. Міжнародна організація з міграції (МОМ), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), «ООН-Жінки» (UN Women) та Рада Європи є ключовими партнерами України у цій сфері. Їхня діяльність дозволяє реалізовувати проєкти з розбудови інституційної спроможності державних органів, навчання персоналу, розробки та впровадження нових методик, а також забезпечення доступу жінок до правосуддя та захисту. Ці організації надають фінансову, технічну та експертну допомогу, що значно посилює потенціал України у боротьбі з торгівлею людьми.

Серед системних викликів, що стоять перед національною системою протидії торгівлі людьми, варто виокремити:

1. Наявність адміністративних перешкод (бюрократичні процедури можуть уповільнювати процес надання

допомоги постраждалим та ускладнювати їхню реінтеграцію).

2. Повільні темпи інтеграції іноземців (недостатня підтримка інтеграції іноземних громадян, які перебувають в Україні, може робити їх більш вразливими до експлуатації).
3. Недостатня результативність програм реінтеграції (програми допомоги постраждалим не завжди забезпечують повну та ефективну реінтеграцію в суспільство, що підвищує ризик повторної експлуатації).
4. Складність реалізації політики щодо нелегальної міграції (нелегальна міграція створює сприятливі умови для торгівлі людьми, а ефективна протидія їй вимагає комплексних підходів).
5. Обмежене фінансування: недостатнє фінансування державних програм та ініціатив з протидії торгівлі людьми може обмежувати їхню ефективність.
6. Проблеми із забезпеченням зайнятості для іноземців, які здобули освіту в Україні, що може змушувати кваліфікованих іноземних фахівців шукати роботу в тіньовому секторі або за кордоном, де вони стають вразливими.

Отже, нормативно-правова база України у сфері протидії торгівлі жінками відповідає основним міжнародним стандартам та створює належні передумови для комплексного реагування на це явище. Законодавчі акти охоплюють як кримінально-правові аспекти, так і заходи з виявлення, захисту, реабілітації та соціального супроводу постраждалих осіб. Інституційний механізм функціонує на багаторівневій основі, залучаючи державні органи, правоохоронні структури, судову систему, недержавні організації та міжнародних партнерів. Однак для підвищення ефективності протидії необхідне

подальше удосконалення координації між суб'єктами, посилення міжвідомчої взаємодії та забезпечення належного фінансування відповідних програм, зокрема у регіонах, а також врахування динамічних змін у міграційних процесах.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження ми дійшли наступних висновків:

Торгівлі людьми – це цілеспрямована, протиправна діяльність, що полягає у вербуванні, переміщенні, приховуванні, передачі або одержанні людини, переважно жінок та дітей, із застосуванням обману, шахрайства, шантажу, зловживання довірою чи вразливим станом, або із застосуванням чи погрозою насильства. Метою цієї діяльності є подальша експлуатація жертви у будь-якій формі – сексуальній, трудовій, примусовій вагітності, жебрацтві, залученні до злочинної діяльності чи вилученні органів, що призводить до грубого порушення основоположних прав і свобод людини, її гідності та безпеки.

Транскордонна торгівля жінками є глобальним явищем, що використовує складні міжнародні мережі. В ході торгівлі жінками застосовуються різноманітні методи, включаючи обман щодо працевлаштування, вилучення документів, використання фальшивих шлюбних агентств, застосування корупції та зловживання візовим режимом. Особливу вразливість до торгівлі люди мають жінки, які перебувають у пошуках роботи за кордоном, вимушені мігрантки, а також ті, хто постраждав від збройних конфліктів, що посилює ризики перетину кордону через нелегальні канали.

Ключовими детермінантами торгівлі жінками є низький рівень життя, масове безробіття, особливо серед жінок у сільських регіонах, та глибока соціальна нерівність. Системна дискримінація на ринку праці, на яку вказують дослідження Міжнародної організації праці (МОП), змушує жінок погоджуватися на ризиковані пропозиції щодо роботи за кордоном. Економічна нестабільність та наслідки глобальних криз, як зазначає Міжнародний валютний фонд (МВФ), посилюють вразливість населення до експлуатації. Гендерна нерівність та патріархальні традиції також обмежують можливості жінок, роблячи їх більш залежними та

вразливими до експлуатації, зокрема сексуальної, що підтверджується звітами УНЗ ООН, де жінки та дівчата становлять переважну більшість виявлених жертв.

Важливу роль у поширенні торгівлі жінками відіграють глобалізація та лібералізація режимів перетину кордонів, що значно полегшують незаконне переміщення осіб. Попит на дешеву робочу силу і секс-послуги в економічно розвинених державах породжує стійкий тіньовий ринок, який активно підтримується транснаціональними злочинними угрупованнями. МОП у своїх звітах підкреслює, що примусова праця у приватному секторі є домінуючою формою експлуатації, а УНЗ ООН вказує на адаптацію злочинних угруповань до нових технологій та глобального середовища для розширення своїх мереж, що підтверджує тезу, що економічний попит є ключовою рушійною силою торгівлі людьми.

Міжнародно-правове регулювання протидії торгівлі жінкам ґрунтується на повазі до прав людини та гендерній рівності. Провідним документом є Палермський протокол (2000), що вперше дав єдине визначення торгівлі людьми, зобов'язуючи держави криміналізувати злочин, захищати жертв, співпрацювати на міжнародному рівні та вживати превентивних заходів. Важливу роль також відіграють Конвенції МОП (№ 29, № 105, № 190) щодо примусової праці та насильства у сфері праці, Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) у частині боротьби з експлуатацією жінок та Рада Європи через Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми (2005) та механізм моніторингу GRETA. Європейський Союз посилює ці стандарти Директивою 2011/36/ЄС. Усі ці акти базуються на трьох основних принципах: протидія (покарання злочинців), захист (допомога жертвам) та попередження (усунення причин).

Нормативно-правова база України у сфері протидії торгівлі жінками відповідає міжнародним стандартам та є результатом

імплементатії міжнародних зобов'язань. Ключовим документом є Закон України «Про протидію торгівлі людьми» (2011), який визначає поняття торгівлі людьми, статус постраждалих та функції суб'єктів протидії. Кримінальний кодекс України (ст. 149) криміналізує всі форми цього злочину, а зміни 2018 року гармонізували його з міжнародним правом. Інституційний механізм протидії торгівлі жінками включає Міністерство соціальної політики як координатора, місцеві державні адміністрації з мультидисциплінарними групами, Національну поліцію (Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми) та судову систему. Критично важливу роль у протидії торгівлі жінками відіграють громадські організації (наприклад, БФ «Карітас України», ГО «Ла Страда-Україна», «Право на захист») та міжнародні партнери (МОМ, ОБСЄ, UN Women, Рада Європи), надаючи допомогу і підтримку. Незважаючи на значні переваги національної стратегії, вона стикається з викликами, пов'язаними з адміністративними перешкодами, повільними темпами інтеграції іноземців, недостатньою результативністю програм реінтеграції, складністю політики щодо нелегальної міграції, обмеженим фінансуванням та проблемами із зайнятістю кваліфікованих іноземців. Масштабна зовнішня та внутрішня міграція, спричинена збройною агресією росії, додатково ускладнює ситуацію, посилюючи вразливість населення до експлуатації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Протокол ООН від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text (дата звернення: 11.03.2025)
2. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 02.02.2025)
3. Кісіль З. Р. Торгівля людьми – соціальна проблема сучасності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 2. С. 190-193. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1777/1/2-2017%3D21.pdf> (дата звернення: 11.04.2025)
4. Лугіна Н.А., Василичук Ю.О. Торгівля людьми як глобальна проблема транснаціонального характеру. Юридичний науковий електронний журнал. С. 463-466. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/122.pdf (дата звернення: 03.02.2025)
5. Гриньків О. О. Проблемні питання протидії торгівлі людьми. Кримінальне право та кримінологія. 2024. № 2. С. 97–103. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/1091/1011> (дата звернення: 11.02.2025)
6. Скрябін О. М. Актуальні проблеми протидії торгівлі людьми в Україні та країнах співдружності незалежних держав: порівняльно-правовий аспект. Таврійський науковий вісник. 2020. № 6. С. 101–105. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/6_2020/19.pdf (дата звернення: 12.03.2025)

7. Кулава К. Торгівля людьми: основні поняття та види експлуатації. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021. № 7 (111). С. 180–189. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/20.pdf> (дата звернення: 18.01.2025)
8. Інспекція праці інформує: Торгівля людьми – підсумки 2024 року. Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці. URL: <https://smu.dsp.gov.ua/news/inspekttsiia-pratsi-informuie-torhivlia-liudmy-pidsumky-2024-roku/> (дата звернення: 12.01.2025)
9. International Labour Organization. Profits and poverty: The economics of forced labour. 2014. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf (дата звернення: 17.01.2025).
10. International Monetary Fund. World Economic Outlook: War in Ukraine and the Global Economy. 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022> (дата звернення: 13.01.2025)
11. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2022. 2022. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/glotip.html> (дата звернення: 12.02.2025).
12. International Labour Organization. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. 2022. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_854733.pdf (дата звернення: 14.02.2025).
13. Конвенція про примусову чи обов'язкову працю № 29: Конвенція МОП від 28.06.1930. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136#Text (дата звернення: 12.02.2025).

14. Конвенція про скасування примусової праці № 105: Конвенція МОП від 25.06.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013#Text (дата звернення: 15.02.2025).

15. Конвенція № 190 про викорінення насильства і домагань у сфері праці: Конвенція МОП від 21.06.2019. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@g/ender/documents/publication/wcms_750459.pdf (дата звернення: 14.03.2025)

16. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення: 02.01.2025).

17. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text (дата звернення: 02.01.2025).

18. Директива 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5 квітня 2011 року про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв, що замінює Рамкове рішення Ради 2002/629/JHA. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2011. L 101. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036> (дата звернення: 14.02.2025).

19. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.03.2025).

20. Про внесення зміни до статті 149 Кримінального кодексу України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами: Закон України від 06.09.2018 № 2539-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2539-19#n5> (дата звернення: 17.03.2025).

21. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми та втягнення у заняття проституцією: Закон України від 12.01.2006 № 3316-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3316-15/ed20180828> (дата звернення: 13.02.2025).

22. Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2012 № 417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.03.2025).

23. Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/496-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.01.2025).

24. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.01.2025).

25. Громадська організація «Центр Жіночі Перспективи». URL: <http://www.women.lviv.ua/about-us/> (дата звернення: 14.01.2025)